

KAHRAMANMARAŞ

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

Ocak 2023

TGA
TÜRKİYE TURİZM
TANITIM VE GELİŞTİRME
AJANSI

Kahramanmaraş

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

31 OCAK 2023

Katkıda Bulunanlar:

Prof. Dr. Bilgehan Gülcan
Doç. Dr. Halil Burak Sakal
Dr. Öğr. Üyesi Cemal Ersin Silik
Arş. Gör. Beste Nisa Meriç

Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi katkılarıyla hazırlanmıştır.
Kapadokya Üniversitesi
50420 Mustafapaşa Ürgüp Nevşehir

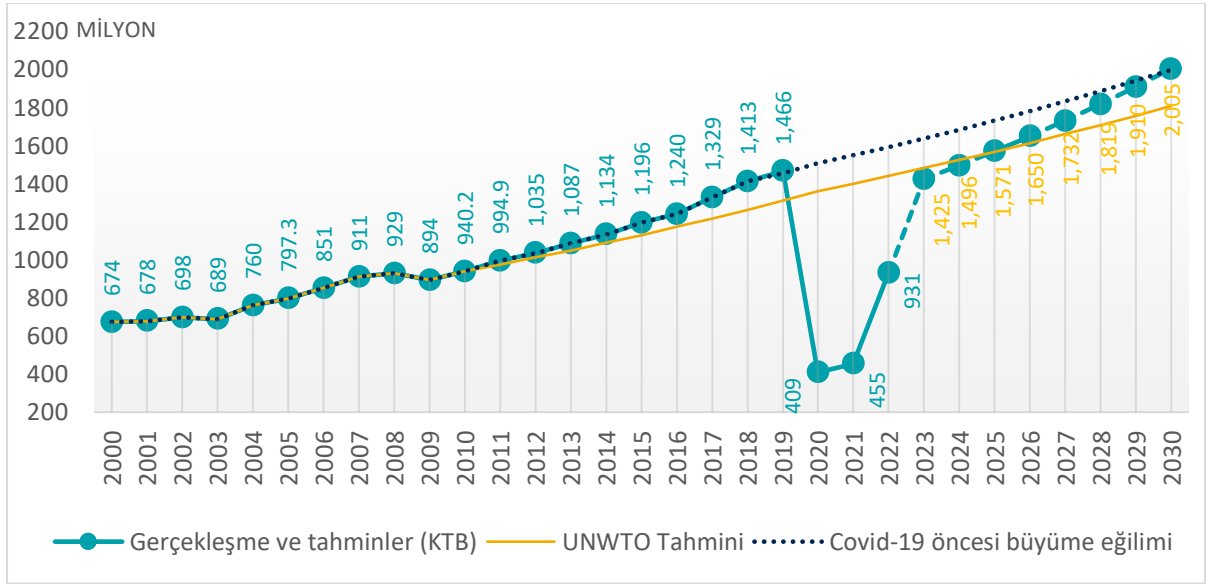
İçerik

GİRİŞ	1
TÜRKİYE TURİZMİ	1
KAHRAMANMARAŞ İLİNİN ÖZELLİKLERİ	2
1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARINI ARTIRMA	3
2. REKABET GÜCÜNÜ ARTIRMA	4
3. TANITIM ÇABALARINDA BÜTÜNLEŞİK YAKLAŞIMI BENİMSEME	5
4. TURİST GÜVENLİĞİNİ ARTIRMA	5
5. ULAŞILABİLİRLİK İMKÂN VE NİTELİĞİNİ ARTIRMA	6
6. NİTELİKLİ İŞGÜCÜ GELİŞTİRME VE İMKÂNLARINI ARTIRMA	7
7. DİJİTALLEŞME VE AKILLI TURİZM UYGULAMALARININ ETKİLİ KULLANIMI	7
8. GASTRONOMİ TURİZMİNDE ULUSLARARASI KENT MARKASI YARATMA	8
9. ULUSLARARASI MARKA FESTİVALLER ŞEHİRİ OLMA	9
10. YEDİKUYULAR KAYAK MERKEZİ'Nİ GÜÇLENDİRME VE GELİŞTİRME	10
11. DOĞAL SU KAYNAKLARINI TURİZME KAZANDIRMA	11
12. KIRSALDA EKO VE MACERA TURİZMİ GELİŞTİRME	11
13. AHIR DAĞI'NDA "YAMAÇ PARAŞÜTÜ" YOLCULUĞU	13
14. MÜZE ROTALARI OLUŞTURMA	13
15. KÜLTÜR VE İNANÇ TURİZMİNE ODAKLANMA	13
16. GERMANİCİA ANTİK KENTİNDE "MOZAİK YOLU" OLUŞTURMA	14
17. TERMAL SU İLE SAĞLIK TURİZMİNDE MARKA KENT YARATMA	15
18. KARAVAN, KAMPİNG VE GLAMPİNG TURİZMİNİ GELİŞTİRME	15
19. GELENEKSEL EL SANATLARINI ETKİLİ TANITMA	16
20. KAHRAMANMARAŞ DESTİNASYON MARKASI GELİŞTİRME	17

GİRİŞ

Turizm endüstrisi gelir, istihdam ve kalkınma açısından lokomotif görevi üstlenen sektörlerdendir. Dünya turizmi, 2020-2021 yıllarında yaşanan küresel salgın dönemi istisna olmak üzere, sürekli ve dünya gayri safi yurt içi hasılasından daha hızlı bir büyüme kaydetmektedir (Şekil 1). Uzun yıllar ortalamaları dikkate alındığında turizm küresel çapta her 10 kişiden birisine iş imkânı yaratmakta, dünya ülkelerinin gayri safi yurt içi hasılasının ortalama yaklaşık yüzde 10'unu oluşturmaktadır. Turizm sağladığı gelirin çarpan etkisi ile doğrudan ve dolaylı yollarla ve tedarik zincirleri kanalıyla hizmet, imalat ve tarım sanayiinde de istihdam yaratma özelliği ile toplumların refah ve gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Şekil 1. Küresel turist sayıları

Kaynak: UNWTO *World Tourism Barometer*, Ocak 2023.

Turizm, ekonomiye olan katkısı dışında, ülkelerin sahip oldukları doğal, kültürel, tarihi kaynaklarının değerlendirilmesi ve bu kaynakların sürdürülebilirliğine ve gelişimine destek vermesi, yaşam kalitesinin artması ve toplumların birbirlerini daha yakından tanınması sayesinde ulusal ve uluslararası barışa destek olması gibi birçok etkiye sahiptir. Turizmin sayılan tüm bu etkileri, turizm sektörünün sürdürülebilirliğinin önemini artırmaktadır.

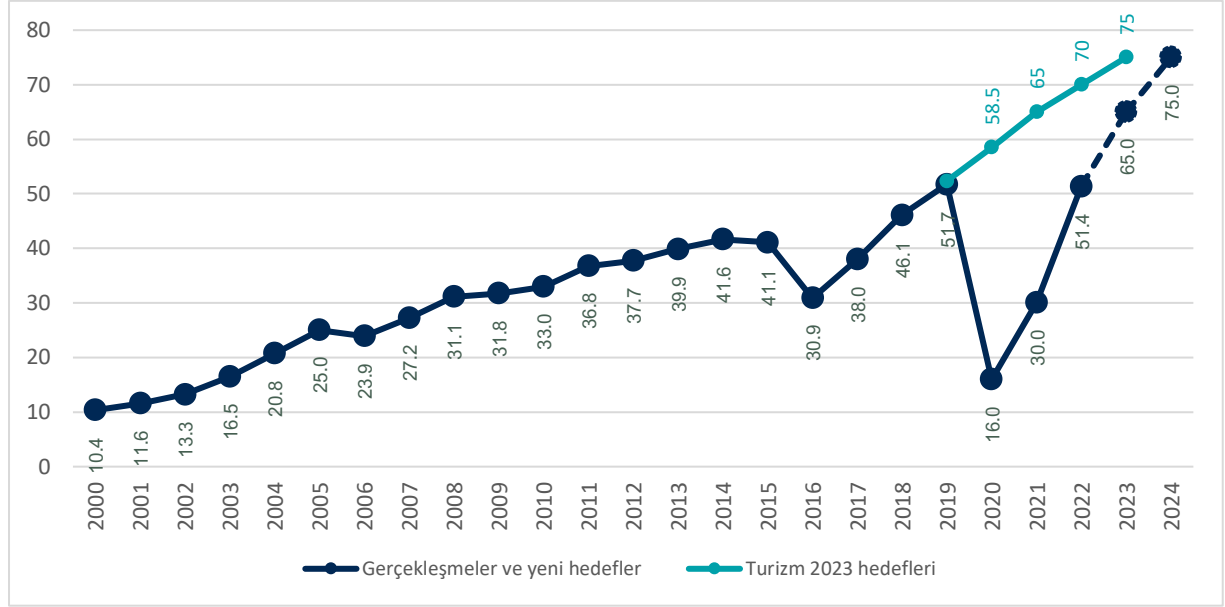
Türkiye turizmi

Türkiye küresel gezginlerin yoğun talep gösterdiği destinasyonlarından olan Akdeniz havzasının önemli bir turizm ülkesidir. Uzun yıllar ortalamalarına bakıldığında turizm sektörünün Türkiye'nin gayri safi yurt içi hasılasına doğrudan ve dolaylı katkısı yaklaşık yüzde 11 seviyesindedir. Uluslararası ziyaretçi sayısında tarihi rekor seviyeye ulaşılan 2019 yılında Türkiye, 51,2 milyon turisti ağırlamıştır. Bu performans ile 2019 yılında Türkiye dünyada en fazla turist ağırlayan altıncı destinasyon konumuna gelmiştir. Turizmin rekor kırdığı 2019 yılında turizmden yaklaşık 34 milyar ABD doları gelir elde eden Türkiye, bu gelir seviyesi ile ise dünyada 13. sırada yer almıştır (Şekil 2).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de turizm Covid-19 salgınından olumsuz etkilenmiş, 2020 yılında yaşanan kapanmanın da etkisiyle ağırlanan turist sayısı 16 milyonda kalmıştır. Salgın sonrası toparlanma

döneminde “Güvenli Turizm” ve “Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı” gibi yaratıcı politikalarla fark yaratan Türk turizmi, 2021 ve 2022 yıllarında hızlı bir toparlanma dönemine girmiş, 2022 yılı sonu itibarıyla 2019 yılındaki rekor düzeydeki sayısına ulaşmış, turizm gelirlerinde ise 2019 yılını da geride bırakarak 46 milyar ABD doları ile tüm zamanların rekorunu kırmıştır.

Şekil 2. Türkiye'nin yıllık ziyaretçi sayıları, tahmin ve hedefleri (milyon kişi)

Kaynak: KTB ve Kapadokya Üniversitesi. 2023 ve 2024 yılları hedefleri göstermektedir.

Kahramanmaraş ilinin özellikleri

Kahramanmaraş, tarih boyunca birçok medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapmıştır. Uzun yıllardır çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması sebebiyle Kahramanmaraş'ın birçok yerinde bu medeniyetlere ait eserler bulunmaktadır. İldeki gastronomi unsurlarının zenginliği de bu kadim geçmişin ve kültürler arası etkileşimin bir çıktısı durumundadır. Dolayısıyla Kahramanmaraş, kültür, inanç ve gastronomi turizminde uluslararası kent markası yaratmak için gerekli olan potansiyele sahiptir. Kahramanmaraş'taki 21 adet tescilli coğrafi işaretli ürünün 12 adedi gastronomi unsurudur ve her biri kent gastronomisinin markalaşmasında rol oynamaktadır. Maraş Dondurması, hâlihazırda marka değeri ve bilinirliği yüksek bir ürün olmasına rağmen bölgeye ait diğer lezzetler için aynı durumun geçerli olmadığı tespit edilmiştir. Bunların yanında Kahramanmaraş'ın Dulkadiroğlu ilçesinde yer alan Yedikuyular Kayak Merkezi'nin potansiyeli, şehirdeki doğal su kaynaklarının zenginliği, dağ ve yaylaların turizm açısından elverişliliği, sağlık turizmi ve termal turizm potansiyeli göz önüne alındığında ilin önemli bir rekabet avantajına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Fakat il, bu potansiyeline rağmen turizm sektöründen yeterli derecede yararlanamamaktadır. Bu sorunun çözümü için en önemli etkenler, kentin özellikle kadim tarihinin yansımaları olan ve kimisi turizmin hizmetine sunulmuş ancak kimisi henüz etkili bir turizm ürünü hâline gelememiş, benzersiz kültürel mirası, bakir doğal kaynakları ve gastronomi unsurları gibi farklı başlıklardaki diğer çeşitli kaynaklardır.

Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası, kültür ve inanç turizmi, termal turizm, gastronomi turizmi, macera turizmi, kamp-karavan-glamping turizmi ve festival turizmi gibi turizm türlerinde, Türkiye turizminde küresel marka değeri yaratma potansiyeli yüksek illerden biri olan Kahramanmaraş için özet biçimde ve odaklı bir yaklaşım ile hazırlanmıştır. *Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* aynı zamanda, Covid-19 salgını sürecinde ortaya çıkan yeni turizm

eğilimlerini dikkate alarak güncellenen, Türkiye Turizm Ana Planı kapsamında ortaya konan amaç ve hedeflerle uyumlu biçimde hazırlanmış ve Kahramanmaraş'ın turizmdeki geleceğini inşa edecek yapı taşları niteliğindeki başlıkları ortaya koymayı amaç edinmiştir. Bu kapsamda *Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, ilin destinasyon yönetim sorumluluğunu üstlenmiş olan Kahramanmaraş Tanıtım ve Geliştirme Kurulu için, sürdürülebilir ve gelir etkisi yüksek turizm gelişimi kapsamında oluşturulan başlıklarla bir rehber niteliği taşımaktadır.

1. Sürdürülebilirlik Çalışmalarını Artırma

Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'nda yer alan her başlık, sürdürülebilir turizm anlayışı kapsamındaki ilke ve uygulamalar ile uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı ile turizmin hem çevre hem de toplum üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek, yerel ekonomiye katkı sağlamak, doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamak, yerel halk ve ziyaretçilerin yaşam kalitelerini artırmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda *Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda, il turizminde sürdürülebilirliği sağlamak için;

- a. Turizmin doğal çevre üzerindeki negatif etkilerini azaltma ve faydasını artırma,
- b. Turizmin kültürel miras üzerindeki negatif etkilerini azaltma ve faydasını artırma,
- c. Turizmin yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki negatif etkilerini azaltma ve faydasını artırma,
- d. Etkili sürdürülebilir bir turizm yönetimi geliştirme ilkeleri benimsenmektedir.

Kahramanmaraş destinasyonunun sürdürülebilir turizmdeki diğer bir önemli hedefi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) ve Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (Global Sustainable Tourism Council) iş birliği içinde yürütülen ulusal sürdürülebilir turizm standartları geliştirme çalışmaları ile uyumlu olacak şekilde, Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı kapsamında, TR-I (konaklama sektörü) ve TR-D (destinasyon) kriterlerinin turizm endüstrisinde uygulamaya geçirilme sürecinde Türkiye'de örnek destinasyon olabilmektir. Bu kapsamda TGA ve GSTC iş birliği çıktılarının Kahramanmaraş destinasyonunun tüm turizm paydaşlarına (otel, seyahat acentesi, tur operatörleri ve destinasyon yönetimi) ivedilikle aktararak, belirlenecek hedefler doğrultusunda aksiyon planının ortaya konması gerekmektedir.

Destinasyonda gerçekleştirilecek sürdürülebilir turizm politikaları çerçevesinde, çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması şarttır. Bu geniş kapsam içinde biyolojik çeşitlilik, su, enerji, atıklar, somut ve somut olmayan kültürel kaynaklar, turizmin ekonomik etkilerinden yerelin daha fazla katkı alması ve turizm hareketliliğinin yerel yaşam kalitesini artırması gibi birçok başlık dikkate alınmalıdır. Böylece bölgedeki turizm etkinlikleri kapsamında tüketime sunulan gastronomi ürünleri ve bir kısmı hediyelik eşya olarak da kullanılabilen kültürel ürünlerin yerel karakterli olması, turizmde kadın istihdamının desteklenmesi, yerel tarım faaliyetleri ile turizmin entegrasyonunun sağlanması, bazıları coğrafi etiketli gastronomi ve el sanatları ürünlerine odaklanması gerekmektedir. Bu odaklanma ile alınan sonuçlar, hem söz konusu ürün ve hizmetlerin hem de destinasyonun ulusal ve uluslararası markalaşmasını destekleyebilecektir. Bu kapsamda, ilin turizmle entegre edilecek tarımsal faaliyetlerinin, henüz turizme yeteri kadar açılmamış bölgelerindeki turizm etkinliklerinin ve girişimlerinin, turist rekreasyon hizmetlerinin, geleneksel el sanatları ve ören yerleri gibi ildeki somut ve somut olmayan kültür unsurlarının turizm amaçlı geliştirilmesi ve yönetimi için mikro ve makro projeler ortaya konmasına hız verilmelidir. İldeki tabiat parkları ve yaylalar gibi hassas ekosistem alanları ile tahribata açık alanların ivedilikle tespit edilmesi ve koruma altına alınması gerekmektedir. Bu kapsamda destinasyondaki eğitim kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında etkili sinerji yaratılmalıdır.

Destinasyondaki kimisi proje kapsamındaki geliştirme etkinliklerinin ve kimisi ise hâlihazırda yürütülen turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirlik bakış açısıyla izlenmesi ve belgelendirilmesi de özel bir anlam taşımaktadır. Bu belgelendirmeler kısa filmler, belgeseller, sunumlar gibi dijital ortamlarda kullanılmaya uygun biçimde yapılmalıdır. Böylece destinasyon için diğer bir hedef, Kahramanmaraş'ın

sürdürülebilir turizm ile ilgili dijital varlığını geliştirmesi ve dijital platformlarda söz konusu varlığının daha etkili tanıtımıdır.

Sürdürülebilir turizm bağlamında, *Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* rehberliğinde destinasyonda gerçekleştirilecek turizm etkinliklerinin, başta Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçeleri olmak üzere aşırı turizme (overtourism) neden olarak ziyaretçi ve yerel halkın turizmden elde edeceği memnuniyeti azaltabilme ihtimalinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Diğer taraftan, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası anlaşma kararlarına uygun olarak, destinasyonda gerçekleştirilen özellikle demir ve alüminyum üzerine olan madencilik faaliyetleri gibi hava, su, toprak kirliliğine sebebiyet vererek doğaya zarar veren, halk sağlığını ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyen uygulamalara tedricen son verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özellikle Afşin ilçesinde yer alan kömürlü termik santrallerin sebep olduğu hava ve su kirliliğinin en aza indirilmesi için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır. Bu doğrultuda destinasyonda yenilenebilir kaynak üretimine geçilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Güneş ve rüzgârdan enerji elde etme potansiyeli yüksek olan destinasyonda, hâlihazırda bulunan rüzgâr türbinlerinin de bölgedeki kuşların göç hareketleri ile insan ve doğal çevreye karşı olan olumsuz etkileri sınırlandırılmalıdır.

2. Rekabet Gücünü Artırma

Kahramanmaraş'ın sahip olduğu doğal, tarihî, kültürel ve termal turistik ürünler önemli bir rekabet avantajı oluşturmaktadır. Özellikle Merkez, Göksün ve Ekinözü ilçelerinde yer alan şifalı sular, yerli ve yabancı ziyaretçiler için çekim noktası oluşturmaktadır. Bu bölgelerdeki tesislerin sağlık turizmi kapsamında değerlendirilmesi ile şehrin rekabet gücü artırılabilir. Sağlık turizminin geliştirilmesi noktasında şehirde bulunan termal tesislerin nitelikleri artırılmalıdır. Bölgedeki en sulak arazilerin Kahramanmaraş'ta bulunması ürün çeşitliliğini artırmaktadır. Yayla ve kış turizmi bakımından bölgedeki diğer illere kıyasla Kahramanmaraş, her daim ziyaretçi çekebilmektedir. Baraj göllerinin şehir genelinde yaygın olması, su sporlarının yapılmasına imkân sağlamaktadır. Teknik gereksinimler giderilerek su sporlarına yönelik faaliyetler oluşturulmalıdır. Ayrıca şehrin rekabet gücünü artırmak için sahip olduğu zengin geleneksel el sanatları ön plana çıkartılmalıdır. Bu bağlamda turizm faaliyetlerini artırmaya yönelik çabalar doğrultusunda, ilde artacak turist sayısına binaen yerel halkın turizm bilincini artırmaya yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi faydalı olacaktır.

Destinasyona erişilebilirlik imkânları da destinasyonun rekabet üstünlüğünde kritik başlık durumundadır. Bu bağlamda, şehir içi ve şehirler arası ulaşım ağının güçlendirilmesi, havalimanının uluslararası seferlere açılması ve sefer sayılarının ulusal ve uluslararası düzeyde artırılması gerekmektedir. Çevre illerden yamaç paraşütü yapmak için gelen ziyaretçilere yönelik Ahır Dağı antenler bölgesine teleferik yapılması, şehrin rekabet gücünü artıracaktır. Kahramanmaraş'ın konaklama için yatak kapasitesinin komşusu olan birçok şehirden yüksek olması avantaj oluştururken, doğrudan rekabet hâlinde olduğu Gaziantep ve Hatay illerindeki yatak kapasitelerine kıyasla daha az olması dezavantaj oluşturmaktadır. Şehirde yapılacak çok katılımlı organizasyonlarda yerli ve yabancı ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik nitelikli konaklama tesislerinin sayıları artırılmalıdır.

Kahramanmaraş'ın uluslararası bilinirliğini artırmak amacıyla dijital pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilmelidir. İçerik bakımından zenginleştirilmiş, yıl içerisinde yapılacak etkinlik takvimine ulaşım sağlanabilen dijital platformlar oluşturulmalı, bu amaçla TGA tarafından yönetilen İl Tanıtım ve Geliştirme Portalı (itgp.tga.gov.tr) etkin kullanılmalıdır. Şehirde yer alan müze ve ören yerlerine çevrim içi erişim sağlayabilecek akıllı telefon uygulamaları geliştirilmeli, Dondurma Festivali, Yedikuyular Kış Festivali gibi etkinlikler çevrim içi platformlarda yayınlanmalıdır. Bununla birlikte özellikle dondurmanın hikâyesini anlatan belgesellerin çekimi ile uluslararası bilinirlik artırılmalıdır.

Özellikle Körçoban, Kıpçam ve Yavşan Yaylası gibi görece olarak daha hassas ekosistemlere ve Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Parkı gibi etiketlerle korunan alanlara sahip alt destinasyonlar başta olmak üzere Kahramanmaraş'ın karakteristik özellikleri, il çapındaki turizmin gelişiminde sürdürülebilir yönetim

planlamasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu kapsamda, yalnızca yerel sakinlerin değil, ziyaretçilerin de yararlanabileceği akıllı ve yeşil alt destinasyonlar yaratılması yönünde politikalar geliştirilmeli, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı karşılamaya katkı sağlayacak evrensel bir yaklaşımdan taviz verilmemelidir.

Sürdürülebilirlik prensiplerine dayalı turizmin kentteki gelişimi için, kent turizminin tüm paydaşlarının bir araya geleceği ve izlenen yol haritasındaki sapma ve güncellemelerin belirlenerek yeni şartların ortaya çıkarabileceği yeni durumları yol haritasına yansıtmayı sağlayabilecek ve her yıl düzenlenebilecek Kahramanmaraş Turizm Şurası'nın hayata geçirilmesi önerilmektedir. Bunun yanında kentin turizm envanterinin farklı turizm çeşitleri içinde ele alınıp ve bu turizm çeşitleri üzerinde odaklanarak, hedeflerin güncelleneceği çeşitli çalıştaylar, paneller, ortak akıl toplantılarının düzenlenmesinin faydaları da dikkate alınmalıdır.

3. Tanıtım Çabalarında Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme

Destinasyon Yönetim Örgütlerinin (DYÖ) temel fonksiyonlarından biri ve çoğunlukla en önemlisi, destinasyonun tanıtım politikasını belirlemek ve eş güdüm içinde yürütmektir. Bu kapsamda, bir destinasyonun tanıtımında rol alan ulusal ve özellikle uluslararası ilişkilerde güçlü ağlara sahip paydaşların eş güdüm içinde hareket edebilmeleri önem arz etmektedir. Bu paydaşlar; destinasyondaki yerel yönetimler, ticari birlikler, meslek odaları ve uluslararası projelerde rol alan farklı nitelikteki sivil toplum örgütleri, kongre ve bilimsel etkinliklerde rol alan üniversiteler, spor kulüpleri gibi farklı faaliyet alanlarındaki yapılar olabilmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü ve Bakanlığın ilgili kuruluşu Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) eş güdümünde, 2021 yılı itibarıyla ulusal ve uluslararası alanda destinasyonların daha etkin tanıtımını destekleyecek “İl Tanıtım ve Geliştirme Programı” başlatılmış ve bu kapsamda iller bazında İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulları oluşturulmuştur. Böylece Kahramanmaraş İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, tanıtımda DYÖ sorumluluğu ile hareket ederek, Bakanlık tarafından hazırlanan Turizm Ana Planı'na uygun ve TGA tarafından ulusal düzeyde eylem planı çerçevesinde ortaya konan ilkeler ve yaklaşım doğrultusunda, ilin tanıtım etkinliklerini üstlenmektedir.

Kahramanmaraş İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, bu kapsamda il tanıtımında rol alabilecek turizm faaliyetleri dışında ticaret, eğitim ve çevre ile ilgili, bilim, spor, kültür-sanat gibi farklı alanlarda etkinlik yürüten tüm sivil toplum örgütleri, yerel yönetim, üniversiteler, turizm işletmeleri, il idari birimleri, spor kulüpleri gibi farklı derecelerde, özellikle uluslararası olmak üzere, ulusal temasları güçlü olan paydaşların tanıtım çabalarının bütünleşik biçimde yönetimine katkı sağlayacaktır. Bu sayede bir destinasyon olarak Kahramanmaraş'ın tanıtımı, tanıtım sloganı, imaj ve marka konumu hedefi, farklı paydaşların eş güdümlü çabaları ile ortak hedefe yönelecek ve daha hızlı ve etkili sonuç alınması sağlanabilecektir.

4. Turist Güvenliğini Artırma

Şehre giriş ve çıkışlarda yapılacak olan kontrollerin ziyaretçileri rahatsız ve tedirgin etmeyecek yöntemlerle kontrol edilmesi önemlidir. Bölgede bulunacak turistlerin güvenliğinin sağlanabilmesi için mevcut güvenlik elemanlarının sayılarının gözden geçirilmesinin yanında, bir risk yönetimi planı dâhilinde var olan teknolojik imkânlar da kullanılarak bölgedeki olası tüm hareketler izlenmeli ve oluşabilecek güvenlik zafiyetlerinin henüz oluşmadan önlenmesi sağlanmalıdır.

Bölgede bulunan günlük kiralık evlerin denetimsizliğinin önüne geçebilmek adına sıkı takibi yapılmalı ve oluşabilecek güvenlik zafiyetlerinin önüne geçebilmek için tıpkı otel işletmelerinde olduğu gibi “kimlik bildirim sistemi” gibi bir aplikasyon geliştirilerek uygulamaya konulmalıdır. Turistlerin destinasyonda ziyaretleri süresince yapmış olduğu alışveriş ve harcamalarda ödediğinin karşılığını alması önem arz etmektedir. Dolayısıyla turistik bölgelerde karşılaşılabilecek değerinden daha yüksek

bir fiyata satış ve dolandırıcılık gibi risklerin önüne geçebilmek için yerel otoriteler tarafından her işletme sıkı ve sürekli bir denetime tabi tutulmalıdır.

Turistik bölgelerde dilenci, değnekçi, satışa zorlayıcı hareketlerde bulunan seyyar satıcılar sürekli kontrol altında tutulmalı, bunların kontrolü için turizm polisi sayıca yeterli olmalıdır. Bunun yanı sıra turizm hareketliliğinin yoğun olduğu bölgelere acil durum butonları konulmalıdır. Günümüzde yaygın olarak kullanılan mobil uygulamaların bu kapsamda daha fazla rol alması sağlanmalı ve ücretsiz, acil durumda aranacak numaraların eklenmesi gibi seçenekler üzerinde durulmalıdır.

Özellikle hafta sonlarında, şehir içinden ve çevre illerden yoğun ziyaretçi alan Elbistan Pınarbaşı, Yeşilgöz, Döngel ve Fırınz gibi mesire alanlarının ziyaretçiler tarafından kirletilmesinin önüne geçilmelidir. Buralarda yapılacak olan ateş/mangal içerikli piknik faaliyetleri için kontrollü ve sınırlı bir alan planlanması faydalı olacaktır. Ayrıca mesire alanlarına giriş ve çıkışlardaki güvenlik önlemleri artırılmalı ve olabilecek yangın ihtimallerinin önüne geçebilmek için farkındalık yaratacak önlemler alınmalıdır.

6 Şubat 2023'te yaşanan ve tüm dünyayı derinden sarsan deprem Kahramanmaraş'ta büyük ölçekli yıkıma sebep olmuştur. Deprem nedeniyle bölgede yer alan birçok taşınmaz kültürel miras varlığı da (Kahramanmaraş Kalesi, Ulu Camii, Şih Camii, Eski Maraş Evleri...) zarar görmüştür. Bu nedenle bölgedeki turizm faaliyetlerinin canlandırılması ve taşınmazların yeniden restore edilmesi için yoğun bir çaba gerekmektedir. Yerel otoriteler ve ilgili kuruluşlar, zarar gören kültürel miras varlıklarının restorasyon çalışmalarına öncelik vermelidir. Bu kapsamda turizm altyapısını güçlendirmek ve hem yerel halka hem de turistlere güvenli hizmet verilmesini sağlamak adına gerekli adımlar ivedilikle atılmalıdır. Bu doğrultuda deprem dirençli binaların yapımı ve mevcut yapıların ise güçlendirilip iyileştirilmesi önem arz etmektedir. Yerel yönetimler, bölgenin risk planlamasını yaparak alt yapıyı doğal afetlere karşı dayanıklı hâle getirmek için sürdürülebilir çözümler üretmeli ve projeler geliştirmelidir. Kahramanmaraş'taki yeniden yapılanma sürecinde, turizm faaliyetlerini desteklemek ve bölgeye karşı olan ilgiyi artırmak için turizm tesislerinin depreme dayanıklı hâle getirilmesi elzemdir. Bu kapsamda Covid-19 sürecinde uygulamaya geçirilen "Güvenli Turizm Sertifikası" örneği gibi "Depreme Dayanıklı Yapı Sertifikalarının" oluşturularak turizm işletmelerinde sertifika tabelalarının tesis girişlerine asılması önerilmektedir. Bu süreçte yapılacak olan turizm tanıtım çabalarında deprem dayanıklılığı vurgusu da yer verilmelidir. Ayrıca deprem felaketinin etkilerini unutturmamak ve alınacak önlemlerin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla zarar görmüş yapılardan biri olduğu gibi bırakılarak hüznün turizmi kapsamında değerlendirilebilir. Ancak böyle bir uygulamada gerek yerel halkın gerekse turistik bir gezi esnasında turistlerin güvenliğini sağlamak amacıyla yapı çevresinde güvenlik önlemlerinin önceden alınması gerekmektedir.

Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'ndaki önerileri gerçekleştirmek için gerekli adımları atmadan önce bölgenin yeniden yapılandırılması ve depreme dirençli bir kent hâline getirilmesi önem arz etmektedir.

5. Ulaşılabilirlik İmkân ve Niteliğini Artırma

Dört coğrafi bölge arasında kavşak noktasında yer alması sebebiyle Kahramanmaraş'ta çevre illerle bağlantılı olarak gerçekleştirilecek tur programları, turistlere dört farklı coğrafi bölgeyi (İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Akdeniz) görme imkânı tanıyacaktır. Çevre illerle bağlantılı yerli ve yabancı ziyaretçilerin en az bir geceleme yapacağı, içeriği zengin tur programlarının hazırlanması il genelinde geceleme sayısını artıracaktır. Diğer taraftan bu yönde artacak talebi karşılamak üzere ilin ilave konaklama yatırımları yapması gerekecektir.

Kahramanmaraş turizm ulaştırmasında kara yolu ağıyla ağırlıklı konumdadır ancak demir yolu hattı da bulunmaktadır. Kahramanmaraş'ta bulunan demir yolu ulaşım imkânlarının turistik olarak etkinliğinin artırılması, buna ek olarak yolcu vagonu ve sefer sayısının artırılması ile ildeki ziyaretçi sayısı artış

gösterecektir. Turistik seferlerde, Kahramanmaraş'a özel rekreatif faaliyetlerin ve gastronomik ürünlerin sunulması, bu seferlerin çekiciliğini artırabilecektir. Ayrıca Mersin, Adana, Osmaniye, Gaziantep hızlı tren projesinin revize edilerek Kahramanmaraş'a kadar uzatılmasının ildeki ziyaretçi sayısını artıracağı öngörülmektedir. Kara yolu ve demir yoluna ek olarak şehre hava yoluyla da ulaşım imkânı bulunmaktadır. Kahramanmaraş Havalimanı'ndaki uçuş sayısının artırılması ile ulaşılabilirlik imkânları da artırılmış olacaktır. Bu durumun ildeki ziyaretçi sayılarına da yansıtacağı öngörülmektedir.

Son olarak Kahramanmaraş merkezde kent içi yeni otopark alanları üretilmeli, raylı sistemle kent içi ulaşım imkânı sağlanmalıdır. Diğer taraftan özellikle yaya ve turistik ziyaretçi trafiğinin yoğun olduğu merkezlerde araç trafiğine kapalı yollar oluşturulmalı ve turistik noktalar arası ulaşım ağı güçlendirilmelidir. Şehir içi toplu ulaşım yalnızca otobüs, minibüs ve taksiler ile sağlanmaktadır. Turistik merkezler ile şehrin önemli noktaları arasında (şehir merkezi, TTA alanları, otopark, gar, havalimanı) toplu taşıma imkânının ve yine turistik merkezler ile şehrin önemli noktaları arasındaki şehir turu otobüslerinin nicelik ve niteliğinin artırılması, şehir içinde hafif raylı ulaştırma sistemlerinin planlanması gerekmektedir. Bu yönde atılacak adımlar ve yapılacak yatırımlar şehrin turizm gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

6. Nitelikli İşgücü Geliştirme ve İmkânlarını Artırma

Şehirde geliştirilmesi hedeflenen farklı turizm türlerine yönelik nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Kahramanmaraş ilinde, turizm ve otelcilik alanında ortaöğretim düzeyinde, bünyesinde uygulama oteli de bulunan Kahramanmaraş Mado Akdeniz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi yer almaktadır. Uygulama oteli 22 oda ve 52 yatak kapasitesine sahiptir. Öğrenciler almış oldukları eğitimleri okulun uygulama otelinde pekiştirme imkânı bulabilmektedir. Ayrıca lisans düzeyinde eğitim veren Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi ile Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi bulunmaktadır. Kahramanmaraş ilinde nitelikli turizm personeli yetiştirebilmek için gerek ortaöğretim gerekse de lisans düzeyinde yeterli bir eğitim verilmektedir. Bununla birlikte, özellikle rekreasyon ve turizm rehberliği bölümlerine yönelik nitelikli personel ihtiyacı dikkat çekmektedir. Kahramanmaraş'taki kültür ve inanç turizmi, eko turizm, yaylacılık ve kış sporları gibi turizm potansiyelleri dikkate alındığında ilgili bölümlere ilişkin nitelikli personel ihtiyacı ön plana çıkmaktadır.

Bölgede bulunan tüm tesislerin ortak katılımıyla oluşturulacak fon ile turizm okullarında okuyan öğrencilere karşılıklı burs imkânı sağlanabilir ve bu burs karşılığında öğrencilerin yaz aylarında bölgede çalışarak almış oldukları bursların karşılığını ödemeleri sağlanabilir. Ayrıca Kahramanmaraş İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu önderliğinde Kahramanmaraş'ta turizm eğitimi veren orta ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler ve mezunlarının il içinde istihdamı teşvik edilmelidir. Ayrıca ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları ile iş başı eğitim ve staj anlaşmaları yapmak suretiyle dönemsel olarak insan kaynağı ihtiyacının giderilmesi sağlanabilir. İlaveten, ildeki turizm eğitimi veren kurumlar ve İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu öncülüğünde il genelinde turizme ilişkin farkındalığın artırılması için turizm sektöründe yer alan doğrudan ve dolaylı tüm paydaşlar, eğitim programları ile desteklenmelidir.

7. Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarının Etkili Kullanımı

Destinasyonlardaki turistik hizmetleri, ilgi çekici yerleri, rotaları ve yapıları sanal gerçeklik ve akıllı gerçeklik uygulamaları aracılığıyla bir arada sunarak turistlere kişiselleştirilmiş turlar ve hizmetler sağlamak için uygulamalardan faydalanılarak akıllı turizm rehberlerinin oluşturulması ve herkesin bu uygulamalara erişebilmesi son derece önem arz etmektedir. Bu kapsamda Kahramanmaraş'ın turistik alanları, kent haritaları, rotaları ve yeme-içme alanlarını kapsayan bir web sayfası ile beraber mobil uygulamalar geliştirilmeli ve ildeki her türlü tarihî bina, eser vb. değerler, kare kod (QR) teknolojisi ile işaretlenerek ziyaretçilere yerinde ve doğru bilgilerin aktarılması sağlanmalıdır. Müze ören yerleri ve şehir merkezinin bazı bölgelerinde ücretsiz wi-fi hizmeti sunulmalıdır. Dijital ve akıllı ekranların otopark, otopark ve havalimanlarında, yöresel restoranlar, ören yerleri, antik kentler gibi cazibelerin tanıtımı

yapılmalıdır. Bunun yanı sıra birçok topluluğa ve medeniyete ev sahipliği yapmış olan, yaşam izleri Paleolitik Çağ'a kadar uzanan Kahramanmaraş'ta sanal gerçeklik müzelerinin açılması da şehrin turizm potansiyelini artıracaktır.

Turistik alanları, restoranları, eğlence merkezlerini, rotaları ve şehir haritasını içeren bir mobil uygulama ve web sayfası, farklı dil seçenekleriyle birlikte, TGA İl Turizm Tanıtım ve Geliştirme Programı koordinasyonu ile geliştirilmelidir. Geliştirilecek bu uygulamalarda bölgeyi ziyaret eden turistlerin ihtiyaç duyacağı tüm bilgiler, tek bir yerden ulaşabilir olmalıdır. Turistler bu uygulama sayesinde bölgedeki konaklama tesisleri, eğlence merkezleri, restoranlar, müzeler, rotalar, macera etkinlikleri ve festivaller hakkında bilgilere kolaylıkla erişebilmelidir. Uygulamaya eklenecek anket ve memnuniyet seçeneği ile ziyaretçilerin memnuniyet düzeyleri ölçülmeli ve ziyaretçi profiline ilişkin bilgiler birinci elden sağlanmalıdır. Ayrıca Kahramanmaraş, tüm bu hedeflere ulaşabilmek için turizm yoğunluğundan dolayı yavaşlayan internet erişimini geliştirecek alt yapı yatırımlarını da gerçekleştirmelidir.

8. Gastronomi Turizminde Uluslararası Kent Markası Yaratma

Oldukça köklü ve geniş bir mutfak kültürüne sahip olan Kahramanmaraş, gastronomi turizminde marka bir destinasyon olmak için önemli bir potansiyele sahiptir. Kahramanmaraş tarih boyunca birçok medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapmış, bereketli topraklara sahiptir. İldeki gastronomi unsurlarının zenginliği bu kadim geçmişin ve kültürler arası etkileşimin bir çıktısı durumundadır. İlde tarım ve turizmin entegre edilmesiyle, turizmde ve özellikle gastronomide katma değer yaratılarak yerel halkın refahının sağlanması ve gastronomi unsurları bağlamında da ürün çeşitliliğinin ve turist memnuniyetinin artırılması gerekmektedir.

Kahramanmaraş'taki 21 adet tescilli coğrafi işaretli ürünün 12 adedi gastronomi unsurudur ve her biri kent gastronomisinin markalaşmasında rol oynamaktadır. Hâlihazırda coğrafi işaret almış ürünler haricinde, il geneline yayılmış birçok lezzet ve tarif de bulunmaktadır. Bu duruma ek olarak Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi ve Dondurma Müzesi'nin gastronomi açısından önemli bir çekicilik unsuru olduğu, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması hususunda önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Dolayısıyla bu müzelerinin tanıtım etkinliklerinin ve dijital görünürlüklerinin artırılması faydalı olacaktır. Bu müzelerde turistlere yönelik, Kahramanmaraş yöresel mutfağı ile ilişkili deneyimsel turizm etkinliklerinin sunulması müzelerin cazibesini artıracaktır. Ayrıca ilin yöresel mutfağı ve somut olmayan kültürel miras varlıklarıyla ilgili deneyimsel turizm etkinliklerinin sunulduğu yaşayan müzeler de inşa edilebilir.

Kahramanmaraş merkez ve ilçelerindeki yöresel yemeklerin birçoğuna ait tarif ve menüler, yerel halkın mutfaklarına hapsolmuş durumdadır. Bu yüzden ziyaretçilerle yeterince buluşturulamamaktadır. Bu noktada yiyecek-içecek işletmelerinin iyileştirilmesi, bu işletmelerde sunulacak yöresel yemeklerin standardizasyonunun sağlanması, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve tanıtım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Diğer taraftan coğrafi işaret almış olan ürünler için kalite ve standart yönünde çalışmaların yapılması gerekmektedir. Coğrafi işaret almamış olan yöreye has lezzetlerin de (Havuçlu Pilav, Döğme Aşı, Un Sucuğu, Cevizli Şeker, Maraş Fıstık Ezmesi, Şekerli Peynirli Börek, Kuru Dolması, Maraş Yoğurtlu Kebap, Ekşili Aya Köfte vb.) tescilli coğrafi işaret alabilmeleri için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. İlin gastronomik unsurlarının dijital pazarlama kapsamında sosyal medyada tanıtımı ve e-ticaret çalışmalarının artırılması gereklidir. Yöresel yemekler konusunda tanıtım sadece son kullanıcıya yapılmamalıdır. Ondan daha önce üniversite, seyahat acenteleri, turist rehberleri, ticaret odaları, STK'lar, kooperatiflerle birlikte yöresel yemeklerin tanınması ve turizmle entegre edilmesi konusunda etkili çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda güçlü bir gastronomi envanteri hazırlanmalı, reçeteler ortaya konmalı ve gastronomi unsurlarının görsellerinin dijitaleri oluşturularak pazarlama amaçlı bir dijital gastronomi varlığı oluşturulmalıdır.

İlin gastronomide en fazla öne çıkabilecek ve uluslararası marka olabilme potansiyeli yüksek unsurları dondurma, biber ve tarhanaya dayalıdır. Özellikle coğrafi işarete sahip, Maraş Dondurması, Maraş Biberi ve Maraş Tarhanası bu noktada üzerinde daha fazla durulması gereken ürünlerdir. Maraş Dondurması, hâlihazırda marka değeri ve bilinirliği yüksek bir ürün olmasına rağmen bölgeye ait diğer lezzetler için aynı durum geçerli değildir. Dolayısıyla bu ürünlere ait tanıtım faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir. Bu noktada, özellikle Maraş Biberi, Maraş Tarhanası, Maraş Ravanda Şerbeti, Maraş Sumak Ekşisi Akıtı, Çağlayancerit Cevizi ve Maraş Çöreği gibi Kahramanmaraş'a ait gastronomi unsurlarının ambalajlanarak, katma değeri artırılmış ürün hâline getirilip ulusal çapta market raflarında yer alması gerekmektedir. Bu kapsamda Kahramanmaraş'a özgü gastronomi öğelerinin ve hediyeelik eşyaların satıldığı bir mobil market tırının veya otobüsünün yılın belli zamanlarında 81 vilayeti ziyaret etmesi, bu ürünlerin bilinirliğini ve dolayısıyla marka değerini artıracaktır.

İlin hemen her yöresine yayılmış olan ve kimisi coğrafi işaretli olan gastronomi zenginliği, özellikle somut ve somut olmayan kültür mirasları ile bütünleştirilerek, kalış süresi ve gelir etkisi yüksek rota ürünlerine dönüştürülmelidir. Diğer taraftan motorlu araçla, bisikletle veya yürüyerek kat edilen bu rotalar, bir taraftan da deneyimsel turizme imkân vermesiyle hem tarımsal üretim geleneğinin sürdürülebilirliği sağlanabilecek hem de yüksek gelir ve tatmin etkili turizm yapabilmek imkânına kavuşulacaktır. Ayrıca Hatay-Gaziantep-Kahramanmaraş, Hatay-Adana-Kahramanmaraş ve Adana-Kahramanmaraş-Gaziantep gibi çevre illeri de kapsayan cazibe değeri yüksek gastronomi tur programları ve lezzet rotalarının oluşturulması, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekecektir. Yine yaratıcı turizm kapsamında yöreye özgü yemeklerin hazırlanma aşamasına turistlerin dâhil olacağı, tarihî binalarda yer alacak butik gastronomi müzeleri yapılmalı ve bu müzelere ünlü şefler, yerel usta ve ev hanımları davet edilerek tanıtım sağlanmalıdır.

9. Uluslararası Marka Festivaller Şehri Olma

Kahramanmaraş'ta düzenlenen mevcut festivallerin (Dondurma Festivali, Andırın Tırşik Festivali, Kısa Şalvar Karakucak Güreş Festivali, Yedikuyular Kar Festivali, İrişkit Festivali) takvimleri incelendiğinde, festivallerin belirli dönemlerde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Turizmin mevsimsellik özelliğini ortadan kaldırmak ve turizmi yılın tamamına yayabilmek için festivallerin tarihleri, yılın tamamına yayılacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Her mevsimde düzenlenebilecek bir festival potansiyelinin şehirde bulunması önemli bir avantaj sağlamaktadır. Örneğin, sonbahar döneminde Edebiyat Festivali (Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi ile bütünleştirilmelidir.), Kitap Fuarı Festivali; kış döneminde Yedikuyular Kar Festivali, İrişkit Festivali; ilkbahar döneminde Andırın Tırşik Festivali, ilçelerde (Göksun, Afşin gibi) düzenlenecek çeşitli yayla festivalleri; yaz döneminde de Kısa Şalvar Karakucak Güreş Festivali ve Dondurma Festivali (Dondurma Müzesi ile bütünleştirilmelidir.) gibi festivaller düzenlenebilir. Bu festivallerin uluslararası düzeyde gerçekleştirilmesi ve tanıtımının yapılması, şehrin uluslararası marka festival şehri olmasını destekleyecektir. Özellikle şehrin ulusal ve uluslararası tanınırlığında önemli bir sembol olan Kahramanmaraş Dondurması'nın tanıtımı yapılmalı ve bu alanda ilk defa 2017 yılında şehirde düzenlenmiş olan "1. Uluslararası Kahramanmaraş Dondurma ve Kültür Sanat Festivali"nin kapsamı genişletilmelidir. Bu festival, her yıl uluslararası düzeyde tekrarlanmalı ve şehirde yer alan Dondurma Müzesi'nin de festival kapsamına alınarak tanıtımı yapılmalı, festivale katılanların müzeyi de ziyaret etmeleri sağlanmalıdır. Müzenin içeriği ve konsepti tekrardan gözden geçirilerek, gelecek ziyaretçilere dondurma yapım veya sunum deneyiminin de yaşatılması sağlanmalıdır.

Her yıl Ocak ayında düzenlenen Yedikuyular Kar Festivali ile Şubat ayında düzenlenen İrişkit Festivali'nin sürelerinin yakın olması, festivallerin verimliliğini düşürebilmektedir. Dolayısıyla bu festivallerin "Yedikuyular Kış Festivali" adı altında birleştirilerek uluslararası düzeyde her yıl düzenlenmesi, tanıtımının yapılması ve süresinin uzatılması, festivalin verimliliğini ve bilinirliğini artıracaktır.

Şehirde düzenlenen güreş festivalinin “Uluslararası Karakucak ve Kısa Şalvar Güreş Sempozyumu” ile uluslararası düzeyde desteklenmesi önemlidir. Festivallerin, eş zamanlı düzenlenecek kongre, sempozyum ve seminerler ile desteklenmesi sağlanmalıdır. Bununla birlikte, edebiyat açısından da önemli bir yere sahip olan şehrin, UNESCO Dünya Edebiyat Kentleri Listesi’nde yer alması uluslararası düzeyde bilinirliğini artırmaktadır. Özellikle şehirde her yıl düzenli olarak Edebiyat Festivali’nin düzenlenmesi, şehirde bulunan Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi’nin tanıtımının yapılması ve festival ile bütünleştirilmesinin sağlanması önemlidir. Bu kapsamda kitap fuarlarının da sürece dâhil edilerek festival süresinin uzatılması gerekmektedir. Ayrıca festival kapsamında şiir, roman, hikâye gibi edebî eserlere yönelik yarışmaların yapılması, farklı dillerde edebî eserlerin kabul edilmesi, şehrin uluslararası marka festivaller şehri olması bakımından önem arz etmektedir.

Kahramanmaraş’ta düzenlenecek festivallere ilişkin sabit bir takvim belirlenmeli (yılın tamamına yayılarak) ve her yıl uluslararası düzeyde geleneksel olarak tekrarlanmalıdır. Festivallerin markalaşması, geleneksel olarak tekrar edilmesi ve tanıtımı ile doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla festivaller için oluşturulacak resmî bir web sayfasının bulunması, güncel tutulması ve düzenlenecek festivallere ilişkin sosyal medya hesaplarının aktif kullanılması gerekmektedir. Bu sebeple bölgede yapılan tüm festivaller il genelinde oluşturulacak bir festival komisyonunca ele alınmalı, düzenlenmesi ve tanıtımı tek elden sağlanarak mevcut kaynaklar etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

10. Yedikuyular Kayak Merkezi’ni Güçlendirme ve Geliştirme

Kahramanmaraş’ın Dulkadiroğlu ilçesinde yer alan Yedikuyular Kayak Merkezi, kent merkezine 17 kilometre yakınlığı ile dikkat çekmektedir. Bu tesis, Türkiye’deki kayak merkezleri arasında şehir merkezine en yakın kayak merkezlerinden birisi olmakla birlikte önemli bir potansiyele sahiptir. Kayseri hariç çevre illerde kayak merkezi bulunmaması, kayak merkezinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Ancak Kayseri’de bulunan Erciyes Kayak Merkezi’nin gerek tesis gerekse de pist bakımından daha gelişmiş bir durumda olması, Kahramanmaraş’ın kış turizminin önündeki en büyük tehdittir. Bu nedenle öncelikli olarak Yedikuyular Kayak Merkezi’nin alt yapı ve üst yapı eksiklikleri giderilmelidir. Bu kapsamda konaklama ve yeme-içme tesislerine yönelik teşvik uygulamaları gerçekleştirilmelidir. Ayrıca kayak merkezindeki tesislerde çalışacak nitelikli ve yabancı dil bilen personel sayısının artırılması gerekmektedir. Kayak merkezine erişim ve ulaşım kolaylığı sağlanmalıdır. Şehir içerisinden kayak merkezine günlük olarak ve sık aralıklarla otobüs seferleri düzenlenmelidir. Kayak merkezindeki mekanik tesislere ilişkin (özellikle T-bar ve telesiyej) iyileştirme çalışmaları yapılmalıdır. Özellikle pistlerin renkleri yeniden gözden geçirilmeli (acemi pistinde yüksek eğim olması, siyah renk olması gereken pistlerin kırmızı renk olması gibi) ve yeni pistlerin açılmasına ilişkin değerlendirme yapılmalıdır. Kayak merkezindeki aydınlatma imkânları geliştirilmeli ve gece kayak yapma imkânı sağlanmalıdır. Ayrıca kayak merkezindeki kiralama hizmetlerine yönelik (giysi, kayak malzemelerinin yeterli ve temiz olması gibi) iyileştirmeler yapılmalıdır. Kayak merkezinde yer alan kar ezme makinelerinin (snow track) sıklıkla çalıştırılması gerekmektedir. Bölgede buz kayağı gibi kayakların yapılabileceği kapalı tesisler inşa edilerek kayak aktivitelerinin farklılaştırılması sağlanabilir.

Kayak merkezinin öncelikle ulusal anlamda bilinirliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kış turizmi için çevre illerden ziyaretçi çekilmeye çalışılmalıdır. Bunun için etkin bir tanıtım faaliyeti gerçekleştirilmelidir. Özellikle kış sezonunda kayak merkezinde düzenlenecek festivaller, şenlikler ve aktiviteler kayak merkezinin cazibesini artıracaktır. Sonrasında ise uluslararası festivaller düzenlenerek yurt dışından da ziyaretçilerin çekilmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda, sosyal medya ve dijital platformlar aktif bir biçimde kullanılmalıdır. Kayak merkezinin bulunduğu bölge seyir/manzara fotoğrafçılığı için uygun bir konumdadır. Bu nedenle bu bölgede kış fotoğrafçılığı ile ilgili çeşitli etkinlikler, yarışmalar düzenlenebilir.

Kayak merkezinin resmî bir internet sayfası olmalı, güncel bilgiler burada yer almalı, 7/24 kayak merkezi izlenebilmeli, anlık pist durumları ve hava durumları verilmelidir. Şehrin hava durumu ile kayak merkezinin hava durumu ayrı paylaşılmalıdır. Kayak merkezine ilişkin güncel bilgiler tek bir

elden verilmelidir. Ayrıca kayak merkezine ilişkin oluşturulan internet sayfasında İtalyanca, Almanca ve İngilizce dil desteği sağlanmalıdır. Çünkü Kahramanmaraş'a ziyarete gelen yabancıların ülkeleri incelendiğinde, ilk üç sırada İtalya, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir.

Kayak merkezinin bulunduğu Ahır Dağı antenler bölgesinden, tüm şehir, iki baraj gölü ve çevre dağların zirveleri görünmektedir. Ahır Dağı antenler bölgesi, dağın zirvesinde bulunan yaylalar üzerinden Yedikuyular Kayak Merkezi'ne de bağlanabilir. Zirvede bulunan kayak merkezi ve yaylalar, şehirdeki mesire alanları, EXPO alanı, Taş Köprü ve restoranları ile bu bölge bir cazibe alanı hâline getirilebilir.

11. Doğal Su Kaynaklarını Turizme Kazandırma

Kahramanmaraş, akarsular ve göller bakımından zengin bir coğrafyaya sahip olması sebebiyle doğal su kaynaklarının turizme kazandırılması ile bir marka imajı yaratabilecek ve rekabet avantajı elde edebilecektir. Ancak günümüzde küresel olarak yaşanan kuraklık ve 1970'li yıllarda kentte başlatılan kurutma çalışmaları sebebiyle, özellikle Gâvur Gölü başta olmak üzere bölgedeki doğal su kaynakları kuruma riskiyle karşı karşıyadır. Bu noktada, hâlihazırda var olan 2017-2023 Ulusal Kuraklık Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'na uygun önlemler hızla alınmalı ve bölgeye özel uzun vadeli sürdürülebilirlik ilkelerinin yer aldığı, yeni bir kuraklık eylem planı oluşturulmalıdır. Bölgede yer alan göller Gâvur Gölü, Nurhak ve Berit dağlarındaki sirk gölleri, Pazarcık ilçesindeki Bağlama ve Mizmilli gölleri, Ahır Dağı zirvesindeki küçük karstik göller, Elbistan ilçesindeki Kaynarca su kaynaklarında oluşan küçük göller ve Dulkadiroğlu ilçesindeki Kumaşır Gölü'dür. Doğal göllerin yanı sıra beşerî bir göl türü olan baraj gölleri açısından da zengin bir bölgedir. Bu baraj gölleri; Kılavuzlu Barajı, Menzelet Barajı ve Sır Barajı gölleridir. Özellikle Kılavuzlu Barajı'nda bir su sporları merkezi bulunmakta ve bu konuda eğitim almak isteyenlere eğitimler verilmektedir. Ayrıca su sporları yarışmalarına ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla su sporlarında hizmet verebilecek insan kaynaklarının bulunduğu ve eğitim merkezi sayesinde artırılabilirliği söylenebilir. Ceyhan Nehri, Aksu Çayı, Fırın Çayı, Hurman Suyu, Tekir Çayı ve Yeşilgöz Obruğu bölgede yer alan akarsular ve diğer doğal su kaynaklarıdır. Bu doğal su kaynaklarının çevre düzenlemelerinin yapılarak turizme kazandırılması gerekmektedir. Akarsuların, doğal ve beşerî göllerin hem üstünde hem çevresinde geliştirilecek olan rekreasyon faaliyetleri, il turizmine katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda risk planları hazırlanıp gerekli önlemler alınarak tekne gezintileri, su sporları faaliyetleri ve alanları geliştirilmeli, su kaynaklarının çevresinde kamping, glamping ve bungalov tarzı alternatif konaklama çeşitleri oluşturulmalıdır. Örneğin Muğla'nın Fethiye ilçesinde yer alan Yanıklar Köyü'nde ya da Antalya'nın Alanya ilçesinde konumlanan Dim Çayı'nda bulunan kamping işletmelerinde olduğu gibi su kaynaklarının üstünde tasarlanmış kamping yapılarının bölgenin turistik çekiciliğini artıracakları öngörülmektedir.

12. Kırsalda Eko ve Macera Turizmi Geliştirme

Kahramanmaraş, il sınırları içerisinde fazlaca dağ, yayla, mağara, akarsu, göl, baraj gölü, tabiat parkı ve özgün kültürün korunduğu kırsal alanlar bulunduğu için hem ekoturizm hem de macera turizmi bakımından yüksek bir potansiyele sahiptir. Bahsi geçen alanların sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olacak şekilde çevre düzenlemelerinin yapılarak turizme uygun hâle getirilmesi gerekmektedir. Bölge doğa yürüyüşü, atlı doğa yürüyüşü, akarsu ve göl sporları, yamaç paraşütü, macera sporları, ornitoloji, botanik turizm, yayla turizmi, bisiklet turu, olta balıkçılığı, doğa fotoğrafçılığı gibi turizm çeşitliliğine sahiptir.

Coğrafi olarak dörtte üçü dağlarla kaplı olan Kahramanmaraş'ta bulunan başlıca dağlar; Ahır Dağı, Berit Dağı, Binboğa Dağı, Engizek Dağı, Uludaz Tepesi, Nurhak Dağı, Engizek Dağı, Amanos Dağları, Kandil Dağları, Sarımsak Sağı, Düldül Dağı ve Binboğa Dağları'dır. Ahır Dağı hem doğu yamacında yer alan Yedikuyular Kayak Merkezi hem de zirvesinde yer alan yayla ve göller ile ekoturizm, kış turizmi ve yamaç paraşütü açısından önemli bir güçtür. Berit Dağı, Kahramanmaraş'ta Nurhak Dağı'ndan sonra en yüksek ikinci zirvedir. Bu sayede dağcılık ve trekking için uygundur. Binboğa Dağı'nda yaylalar ve Suçikan Mağarası yer almaktadır ve bu dağın adının geçtiği şiirler ve romanlar

bulunmaktadır. Binboğa Dağı, dağcılık, yürüyüş ve yayla turizmi için potansiyel arz etmektedir. Engizek Dağı, daha çok yerel halkın hayvancılık için kullandığı yaylaları ile bilinmektedir. Dolayısıyla yayla turizmi ve agro turizme uygun bir alandır. Uludaz Tepesi ise uğur böcekleri kolonileri ile bilinmektedir. Burada çok sayıda uğur böcekleri bir arada görüntülenebilmekte ve görsel bir şölen sunmaktadır. Dolayısıyla doğa fotoğrafçılığı ve yine dağcılık için oldukça uygun bir alandır. Nurhak Dağı, ilin en yüksek zirvesine sahiptir ve tırmanış rotaları, mağaraları ve yaylaları ile dağcılık, yayla turizmi ve macera sporları için potansiyel arz etmektedir. Bahsi geçen dağlar, ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi, çevre düzenlemelerinin yapılması ve ekolojik tesislerin oluşturulması ile ekoturistler ve macera turistleri için daha cazip olabilecektir. Bu dağlarda ekolojik araçlar olan, yazlık dağ kızıağı pistlerinin yapılması ve ilk kez İsviçre’de kullanılan, henüz Türkiye’de bir örneği bulunmayan “summer gemel” isimli tekerlekli bir dağ kızıağını andıran araçların rekreatif bir etkinlik olarak kullanıma geçirilmesi, bölgenin ekoturizm ve macera turizmi potansiyelini artıracaktır. Yine bölgedeki dağlara teleferik sisteminin kurulması ve tırmanış rotalarının oluşturulması bölgenin çekiciliğine katkı sağlayacaktır.

Bir önceki başlıkta bahsedildiği üzere Kahramanmaraş akarsular ve göller bakımından zengin bir coğrafyaya sahiptir. Bölgede yer alan göller Gâvur Gölü, Nurhak ve Berit dağlarındaki sirk gölleri, Pazarcık ilçesindeki Bağlama ve Mizmilli gölleri, Ahır Dağı zirvesindeki küçük karstik göller, Elbistan ilçesindeki Kaynarca su kaynaklarında oluşan küçük göller ve Dulkadiroğlu ilçesindeki Kumaşır Gölü’dür. Doğal göllerin yanı sıra beşerî bir göl türü olan baraj gölleri açısından da zengin bir bölgedir. Bu baraj gölleri Kılavuzlu Barajı, Menzelet Barajı ve Sır Barajı’dır. Kılavuzlu Barajı’nda bir su sporları merkezi bulunmakta ve bu konuda eğitim almak isteyenlere eğitimler verilmektedir. Ayrıca su sporları yarışmalarına ev sahipliği yapmaktadır. Ceyhan Nehri, Aksu Çayı, Fırınz Çayı, Hurman Suyu, Tekir Çayı ve Yeşilgöz Obruğu bölgede yer alan akarsular ve diğer doğal su kaynaklarıdır. Bu doğal su kaynaklarının çevre düzenlemelerinin yapılarak turizme kazandırılması gerekmektedir. Akarsuların, doğal göller ve beşerî göllerin hem üstünde hem çevresinde rekreasyon faaliyetleri geliştirilmelidir. Bu kapsamda risk planları hazırlanıp gerekli önlemler alınarak tekne gezintileri, su sporları faaliyetleri ve alanları planlanmalıdır.

Kahramanmaraş’ın sahip olduğu bir diğer önemli değer ise anıt ağaçlarıdır. Bölgede tescilli 9 adet anıt ağaç bulunmaktadır. Bunlar; Avcılar Ulu Çınarı (250 yaş), üç adet Kızfatma Çınarı (260 yaş), Ulutaş Çınarı (320 yaş), Kertmen Ulu Çınarı (345 yaş), Dadağlı Ulu Çınarı (460 yaş), Suluyayla Ulu Çınarı (460 yaş) ve Oynak Çınar (505 yaş)’dır. Bu anıt ağaçların doğa fotoğrafçılığı açısından tanıtım etkinliklerinin artırılması gerekmektedir. Buna ek olarak Yavşan Yaylası’nda yaşadığı bilinen diğer anıt ağaçların da tescillenmesi ve koruma altına alınması gerekmektedir.

Ali Kayası Kanyonu bölgenin bilinen diğer doğal oluşumlarından biridir. Günümüzde bölgede bir cam seyir terası oluşturma projesi yürütülmektedir. Ancak 06.02.2023 tarihinde yaşanan deprem nedeniyle projenin planlanan bitiş tarihinden daha sonra tamamlanabileceği öngörülmektedir. Bu süreç içinde gerekli risk yönetim planlamaları yapılarak inşa esnasında gereken önlemler alınmalıdır. Mevcut potansiyeli ile Ali Kayası Kanyonu’nun hem rekreatif etkinlikler hem de inanç turizmi açısından önem arz ettiği düşünülmektedir. Ancak çok fazla bilinmediği görülmekte, bu yüzden panoramik seyir tepesi ve selfie noktası vurgusu ile tanıtım çabalarının artırılması gerekmektedir.

Macera rekreasyonları ve ekoturizm ürünleri geliştirilirken oluşturulacak faaliyetlerinin sürdürülebilirlik ilkelerine göre taviz vermeden gerçekleştirilmesi, her bir tür başlığı için ayrı ayrı risk yönetimi oluşturulması, özellikle macera turizmi kapsamında uluslararası standartlara uyularak ziyaretçi güvenliği için malzeme ve rehberlik standartları benimsenmesi, macera turizmine yönelik iç talebin artırılmasının desteklenmesi, geliştirilecek ürünler için hava-kara-deniz trafiği çalışma usul ve esaslarının oluşturulması gerekmektedir.

13. Ahır Dağı'nda "Yamaç Paraşütü" Yolculuğu

Türkiye'de yamaç paraşütü yapılabilecek yerler sınırlı olmakla birlikte yaygın olarak Fethiye ve Alanya'da gerçekleştirilmektedir. Bunların dışında Denizli, Bursa, Adana, Sakarya ve Kayseri gibi illerde de yamaç paraşütü yapılabilmektedir. Kahramanmaraş da yamaç paraşütünün yapılabileceği illerden birisidir. Özellikle Ahır Dağı bölgesi yamaç paraşütü için elverişli bölgelerden birisidir. Kahramanmaraş'ın kuzeyinde yer alan Ahır Dağı'nın yükseltisi 2443 metredir. Şehir, bu dağın güney eteklerine kurulmuştur. Ahır Dağı zirvelerinde Karagöl, Yedikuyu, Üçkuyu ve Çalıpalma yaylaları bulunmaktadır. Bu yaylaların bulunması yamaç paraşütü deneyimi yaşamak isteyen ziyaretçilere farklı bir deneyim daha sunmaktadır. Yamaç paraşütünü gerçekleştirebilmek için teleferik sisteminin kurulmuş olması son derece önemlidir. Bu nedenle, Ahır Dağı antenler bölgesine yapılacak bir teleferik hattı ile ziyaretçi sayısında önemli artışlar yaşanacağı öngörülmektedir. Bölgenin yakınında yer alan çevre illerden yamaç paraşütü sporu yapmak isteyenler için önemli bir cazibe merkezi oluşturulacaktır. Ayrıca bu bölgede farklı güzergâhlar üzerinde de durulabilir. Özellikle Ahır Dağı'ndan başlayan uçuşun Yavşan üzerinden Başkonuş Yaylası'na kadar uzaması sağlanabilir. Kahramanmaraş için yamaç paraşütünde en büyük tehdidi Kayseri ili oluşturmaktadır. Kayseri bölgesinde bulunan Ali Dağı üzerindeki yamaç paraşütü pistleri yarışmalar için tercih edilen pistlerden birisidir. Fakat yamaç paraşütündeki en önemli hususlardan birisi de bölgenin sahip olduğu doğal güzelliklerdir. Bu kapsamda Kahramanmaraş potansiyeli yüksek bir coğrafyaya sahiptir.

Yamaç paraşütlerinin güvenli bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için profesyonel bir firmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yamaç paraşütü hizmeti veren bir firma ile anlaşma sağlanarak gerekli teknik alt yapı oluşturulmalıdır. Sosyal medya hesapları ile yamaç paraşütü deneyimi paylaşılmalı ve gerek ulusal gerekse de uluslararası tanıtımı yapılmalıdır. Ayrıca seyahat acentelerinin paket turlarına da eklenmeli ve ziyaretçilerin Kahramanmaraş'ta kalış süreleri artırılmalıdır.

14. Müze Rotaları Oluşturma

Kahramanmaraş'ta şehrin marka değerini ortaya çıkartan önemli müzeler bulunmaktadır. Bu müzelerden özellikle, Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi, Dondurma Müzesi, Tematik Mutfak Müzesi, 1920 Kurtuluş Müzesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi gibi müzeler şehrin tanıtımında son derece önemlidir. Uluslararası düzeyde düzenlenecek faaliyetler ile müzelerin entegrasyonu sağlanarak şehirdeki müzelerin marka değerleri artırılabilir. Örneğin, şehirde düzenlenecek Edebiyat Festivali kapsamında Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi ziyaret edilebilir. Festival kapsamında şiir, hikâye ve roman gibi edebî kategorilerde yarışmalar yapılabilir. Farklı bir örnek olarak, Uluslararası Dondurma Festivali kapsamında Dondurma Müzesi'ne ziyaret gerçekleştirilebilir ve ziyaretçilerin dondurma sunumu yaparak deneyim yaşamaları sağlanabilir. Bu kapsamda şehrin müzeleri de etkinliklere entegre edilmiş olabilir.

Özellikle şehirde bulunan müzelerin arasındaki mesafeler dikkate alındığında bir müze rotasının oluşturulması sağlanabilir. Oluşturulan müze rotası ile ziyaretçilerin bir gününün şehirdeki müzeleri gezerek geçirmesi sağlanabilir. Bu kapsamda, Kahramanmaraş Etnografya Müzesi, Minyatür Kahramanmaraş Kurtuluş Müzesi, Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi, Dondurma Müzesi, Tematik Mutfak Müzesi, Kültürel Miras Müzesi, Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi, Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi ve Germanicia Mozaikleri Ören Yeri rotası oluşturulabilir. Seyahat acentelerinin paket turlarına müze rotalarının eklenmesi sağlanabilir. Germanicia Antik Kenti'ndeki kazı çalışmalarının tamamlanması ve açık hava müzesine dönüştürülmesi şehre artı değer katacaktır. Bu kapsamda ziyaretçilerin hem kapalı hem de açık hava müzesine seyahatleri verimliliği de artıracaktır.

15. Kültür ve İnanç Turizmine Odaklanma

Kahramanmaraş'ta bulunan kültürel taşınmazların yanı sıra ilin sahip olduğu kurtuluş hikâyeleri, madalyalı şehir olması, özellikle Cumhuriyet döneminde yetişen şairleri (Sezai Karakoç, Cahit

Zarifoglu, Erdem Beyazit, Rasim Özdenören, Nuri Pakdil, Akif İnan, Alaeddin Özdenören vb.) ile “şairler kenti” olarak tanınıyor olması da kentin kültür turizmi açısından sahip olduğu güçlü yönleridir. Ayrıca şehirde bulunan kale ve kaya mezarları, hamamlar, çeşmeler, köprüler, cami ve türbeler kültür ve inanç turizmi kapsamında rekabet avantajı sağlamaktadır. Kültür turizmi açısından Kahramanmaraş’ın sahip olduğu diğer önemli unsurlar ise kervansaraylar, çarşılar ve hanlardır. Bunların başlıcaları; Tarihî Maraş Çarşıları, Kâtip Han, Taş Han ve Tarihî Maraş Konakları’dır. Bunlara ek olarak şehir âdeta bir müzeler kentidir. Bunlar; Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi, Minyatür Kurtuluş Müzesi, Dijital Kurtuluş Müzesi, Mahmut Arif-i Paşa Konağı Maraş Kültür Evi ve Etnografya Müzesi, Tematik Mutfak Müzesi, Kültürel Miras Müzesi, Yedi Güzel Adam ve Edebiyat Müzesi, Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi, Dondurma Müzesi ve Elbistan Kent Müzesi’dir. Tüm bunlara ek olarak Afşin ilçesinde bulunan ve UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde yer alan Eshab-ı Kehf Külliyesi’nin inanç turizmi kapsamında ön plana çıkartılması gerekmektedir.

Kahramanmaraş il sathında özellikle Elbistan, Dulkadiroğlu, Göksun, Afşin, Pazarcık ve Türkoğlu ilçeleri Asur, Hitit ve Roma dönemi yerleşimlerine ev sahipliği yapmıştır. Bahsi geçen dönemlerden günümüze ulaşabilen çok sayıda höyük ve ören yeri bulunmaktadır. Höyüklerin başlıcaları; Elbistan Karahöyük, Bozhöyük, Domuztepe Höyüğü, Göksun Höyüğü, Taşoluk Höyüğü, Elbistan Dede Tümülüsü, Elbistan Beştepe Tümülüsleri, Izgın Höyük, Kılılı Danışment Höyük, Keçe Mağara ve Direkli Mağarası’dır. Bunun yanı sıra kentte bir antik kent de bulunmaktadır. Germanicia Antik Kenti’nde Geç Roma-Erken Bizans dönemine tarihlenen taban mozaikleri yer almaktadır.

Yöreye özgü el sanatlarının varlığı da kültür turizmi açısından potansiyel arz etmektedir. Bölgede, Maraş işi sim sırma işlemeciliği, kuyumculuk, bakırcılık, oymacılık, abacılık, keçecilik, saraçlık, semercilik, bıçakçılık, köşkerçilik, oyacılık, demircilik, kordon işlemeciliği, yorgancılık, saraçlık ve taş işlemeciliği el sanatları dikkat çekmektedir. Bu el sanatları ürünlerinin bazılarının coğrafi işaretleri de bulunmaktadır. Bunlar; Kahramanmaraş Hartlap Bıçağı, Kahramanmaraş Oyma Çeyiz Sandığı, Kahramanmaraş Yemenisi, Maraş Burma Bileziği, Maraş File Nakışı ve Maraş İş Sim Sırma’dır.

Bu bilgiler ışığında Kahramanmaraş’ın turizm gelirlerini artırmak için kültür turizmi ve inanç turizmine vereceği önemin gerekçeleri açıktır. Bu doğrultuda Kahramanmaraş, zengin kültürel kaynaklarını ortaya koyacağı tanıtma ve geliştirme hamleleri ile uluslararası bir kültür ve inanç turizmi marka kenti olabilmeye aday görünmektedir. Bu doğrultuda kültür ve inanç turizmi rotalarının oluşturulması, eserlerin hikâyeleri ile birlikte tanıtım etkinliğinin artırılması, ulaşım ve alt yapı imkânlarının iyileştirilmesi, Mozaik Yolu Projesi’nin tanıtım etkinliğinin artırılması, Gaziantep’in uluslararası sembolü hâlini alan Çingene Kız Mozaığı gibi Kahramanmaraş’ında şehrin tanıtımında Germanicia Antik Kenti’nde bulunan mozaiklerin bir bölümünü kullanması, şairler kenti algısının ön plana çıkartılması, şairlerin doğdukları veya yaşadıkları yerlerde tematik müzelerin ve şiir ile ilgili deneyimsel etkinlikler sunan tesislerin yapılması, depremden zarar gören Bahtiyar Yokuşu bölgesindeki sivil mimari örneklerinin derpreme dirençli restorasyon çalışmalarının yapılması, Eski Maraş Konakları’ndan birini kullanarak yöreye ait el sanatlarının deneyimsel olarak sunulabileceği bir yaşayan müzenin oluşturulması, şehrin kültür ve inanç turizmi potansiyelinin tanıtım etkinliğinin artırılması ve bu kapsamda dijital ortamlarda sunulacak tanıtım filmlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

16. Germanicia Antik Kentinde “Mozaik Yolu” Oluşturma

Kahramanmaraş, Kuzey Suriye, Mezopotamya ve İç Anadolu’yu birbirine bağlayan önemli ticaret yollarının kavşak noktasında yer almasından dolayı birçok farklı medeniyetin hâkimiyeti altına girmiştir. Asurlardan sonra bölgeye Persler, Makedonyalılar, Suriye Krallığı ve Kommegene Krallığı egemen olmuştur. Milattan sonraki yıllarda kenti ele geçiren Roma, Roma İmparatoru Gaius Caesar Germanicus (Caligula) onuruna şehre Germanicia adını vermiştir. Germanicia Antik Kenti’nin uğradığı saldırılar ve yangınlar sonucu 1500 yıl önce yıkılıp zaman içinde toprağa gömüldüğü tahmin edilmektedir. Kahramanmaraş’ta MS 300-400 yıllarına ait yapıların ve mozaiklerin bulunduğu

Germanicia Antik Kenti'nde mozaiklerin tam anlamıyla gün yüzüne çıkartılması için kazı çalışmaları yapılmaktadır.

Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'daki arkeolojik kazılar ile "Mozaik Yolu Projesi" oluşturulmak istenmiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenen proje ile başta mozaikler olmak üzere bu bölgelerin tarihi, kültürel ve doğal zenginliklerinin tanıtılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, kazı çalışmalarının hızlandırılması ve ilgili bölgelerin "Mozaik Yolculuğu" kapsamında değerlendirilmesi ve seyahat acentelerinin tur programlarına dâhil edilmesi sağlanmalıdır. Kahramanmaraş özelinde ise, Germanicia Antik Kenti Mozaik Alanı Örenyeri kazılarının tamamlanarak arkeopark veya mozaik müzesi olarak projelendirilmeli ve ziyarete açılmalıdır. Dijital uygulamalar ve sosyal medya kullanılarak mozaiklerin ulusal ve uluslararası tanıtımı yapılmalıdır. Artırılmış gerçeklik uygulamaları ile ziyaretçilerin deneyim kalitesi artırılmalıdır. Mozaik alanına ve antik kente ilişkin mini bir dizinin çekilmesi ve internetteki platformlarda yayınlanması bölgenin çekim cazibesini artıracaktır.

17. Termal Su ile Sağlık Turizminde Marka Kent Yaratma

Kahramanmaraş, sahip olduğu termal kaynaklar sebebiyle termal turizm açısından güçlü bir potansiyel arz etmektedir. Kent merkezinde yer alan Ilıca Kaplıcaları; kent merkezine 30 kilometre uzaklıktaki Döngele Kaplıcaları; Ekinözü ilçesinde yer alan Ekinözü İçmesi; Göksun ilçesinde yer alan Büyükkızılcık İçmesi bölgede yer alan jeotermal kaynaklar olarak bilinmektedir. Ancak Kahramanmaraş'ın fay hatları üzerinde olması sebebiyle başka jeotermal kaynakların bulunması ihtimali yüksektir. Bu doğrultuda yeni termal kaynak arama çalışmaları için il sathında gerekli bilimsel çalışmaların yapılması ve kaynakların değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sahip olduğu jeotermal kaynaklar dikkate alındığında Kahramanmaraş'ın turizm gelirlerini artırmak için termal turizm ve sağlık turizmine vereceği önemin gerekçeleri açıktır. Bu doğrultuda Kahramanmaraş, jeotermal kaynaklarını ortaya koyacağı tanıtma ve geliştirme hamleleri ile sağlık turizminde uluslararası marka kent olabilmeye aday görünmektedir. Bu kapsamda Ilıca Kaplıcaları'ndaki tesislerin ve alt yapı olanaklarının iyileştirilmesi, Ekinözü'ndeki tesislerin nitelik ve niceliğinin geliştirilmesi, orta ve yüksek gelir grubuna hitap edecek yeni termal tesislerin oluşturulması, ulusal olarak bilinirliği yüksek olan Ekinözü İçmesi ile Ilıca Kaplıcaları arasındaki ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi, kaplıcaların fizyoterapi, masaj, spa, hidroterapi gibi wellness uygulamaları ile desteklenmesi, termal tesislerde konaklayanlar için yakın çevrede bulunan turistik noktalara geziler düzenlenmesi, termal tesislerin yetkili kuruluşlardan sağlık hizmeti akreditasyon belgesi alması ve termal kaynakların tanıtım etkinliklerinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca son zamanlarda oldukça ilgi gören bungalow tarzı konaklama imkânları ile termal kaynakların entegre edilmesi, termal turizm açısından bölgeye yeni bir soluk getirecek ve markalaşma yönünde avantaj sağlayacaktır.

Kaplıcalar, geriatri turizmi açısından da fırsatlar sunabilmektedir. Bu doğrultuda bölgede, geriatrik turistlere hitap edecek yeni faaliyetlerin sunulması ve bu hedef kitleye yönelik tesislerin kurulmasıyla termal turizm ile geriatri turizminin entegre edilmesi bölgenin sağlık turizmi potansiyelini kuvvetlendirecektir. Öte yandan termal kaynaklar, kongre/MICE turizminin gelişmesi için de fırsatlar sunabilmektedir. Özellikle termal otellerde oluşturulacak ve bölgenin termal kaynaklarının yakınlara inşa edilecek modern toplantı salonları ile çevre illerde bulunan firmaların bölgede MICE etkinlikleri düzenlemeleri için ayrıcalıklı bir zemin oluşacaktır. Dolayısıyla termal kaynakların çevreleri MICE turizmi açısından güçlendirilmeli ve bu sayede şehrin pazardan pay alması sağlanmalıdır.

18. Karavan, Kamping ve Glamping Turizmini Geliştirme

Özellikle Covid-19 salgını sürecinde yeniden şekillenmeye başlayan tatil alışkanlıkları kapsamında turistlerin, daha az kalabalığın olduğu ve doğaya dayalı tatil türlerine eğilim gösterdikleri görülmekte ve bu türe yönelik talep eğiliminin artarak kalıcı hâle geleceği öngörülmektedir. Bu kapsamda kamp,

karavan ve glamping başlıkları popüler tatil biçimleri olarak öne çıkmış durumdadır. Kahramanmaraş destinasyonu bu talebe cevap verebilecek önemli potansiyele sahiptir. Yeşilgöz Obruğu, Gavur Gölü, Kılavuzlu ve Sır barajları gibi doğal ve beşerî göllerin çevresi, Başkonuş Yaylası, Yavşan Tabiat Parkı, Ayranpınar Yaylası, Afşin Subatan Yaylası, Ahırdağ Eğrigöl Yaylası, Ağıllı Yaylası, Seen Yaylası, Ağoluk Yaylası, Andırın Çığışar Yaylası ve Nurhak Yaylası Kahramanmaraş'ta konumlanan kamp, karavan ve glamping turizmüne uygun alanlardır. Buralarda çevre düzenlemelerinin yapılarak bölgenin turizme kazandırılması, kamp ve karavan alanlarının nicelik ve niteliğinin artırılması, ilde uygun lokasyonlar belirlenerek glamping ve bungalow tarzı konaklama imkânlarının geliştirilmesi, bölgeye özgü kamp ve karavan rotaları oluşturulması, dijital platformlarda alt yapı imkânlarının sunulduğu ve sürdürülebilir tatil noktalarının ortaya konduğu destinasyon haritalarının oluşturulması ve tanıtım etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Ancak kamp, karavan ve glamping gibi tatil türlerinin çevreyle olan sıkı ilişkisi sebebiyle bu tür tatil etkinlikleri planlanırken sürdürülebilirlik ilkelerinden taviz verilmemelidir.

19. Geleneksel El Sanatlarını Etkili Tanıtma

Kahramanmaraş, geleneksel el sanatları bakımından zengin bir kenttir. Bölgede, Maraş işi sim sırma işlemeciliği, kuyumculuk, bakırcılık, oymacılık, abacılık, keçecilik, saraçlık, semercilik, bıçakçılık, köşkerçilik, oyacılık, demircilik, kordon işlemeciliği, yorgancılık, saraçlık ve taş işlemeciliği el sanatları dikkat çekmektedir. Bu el sanatları ürünlerinin bazılarının coğrafi işaretleri de bulunmaktadır. Bunlar; Kahramanmaraş Hartlap Bıçağı, Kahramanmaraş Oyma Çeyiz Sandığı, Kahramanmaraş Yemenisi, Maraş Burma Bileziği, Maraş File Nakışı ve Maraş İş Sim Sırma'dır.

Geleneksel el sanatlarının turistik bir cazibe hâline gelmesi ve bilinirliğinin artırılması için Eski Maraş Konakları'ndan birini kullanarak yöreye ait el sanatlarının deneyimsel olarak sunulabileceği bir yaşayan müzenin oluşturulması faydalı olacaktır. Öte yandan Kahramanmaraş'a özgü gastronomik öğelerin ve geleneksel el sanatlarından üretilerek tasarlanmış hediyelik eşyaların satıldığı bir mobil market tırının veya otobüsünün yılın belli zamanlarında 81 vilayeti ziyaret etmesi, bu ürünlerin bilinirliğini ve dolayısıyla marka değerini artıracaktır. Konaklama işletmelerinde el sanatlarına yönelik workshopların ücretli bir ürün olarak sunulması da geleneksel el sanatlarını etkili tanıtma açısından faydalı olacaktır.

Kahramanmaraş geleneksel el sanatları bakımından zengin bir envantere sahip olmasına rağmen bunların bilinirliği yeterli düzeyde değildir. Dolayısıyla geleneksel el sanatlarına yönelik belgeseller ile dijital ortamlarda tanıtım etkinliklerinin artırılması gerekmektedir. Altınşehir Kuyumcular Kompleksi Projesi'nin tanıtım çabalarının artırılması ve dolayısıyla kompleksin alışveriş turizmi açısından etkinliğinin artırılması ile şehrin pazardan pay alması sağlanmalıdır. Tüm bunlara ek olarak yöreye ait geleneksel el sanatlarının imalat aşamasının turistlere görsel bir gösteri şeklinde sunulacağı yerler planlanmalı ve tarihî çarşılarda zanaatkarların, el sanatlarını icra ederken izlenebileceği ortamların nitelik ve niceliği artırılmalıdır. İlin kendi üretimi olan ve köklü kültürel geçmişi olan geleneksel el sanatları ürünlerinin nitelikli hediyelik eşyalara dönüştürülmesi, kapsamlı bir projeyi gerektirmektedir. Bu proje, Kahramanmaraş İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu liderliğinde, üniversite, ulusal ve uluslararası tasarım uzmanları ile yerel zanaatkarların katılımıyla gerçekleştirilmelidir. Bu sayede sadece turizm sektörü nitelikli ve özgün hediyelik eşyalara kavuşmayacak, aynı zamanda kırsaldaki kadın iş gücünün iş yaşamına kazandırılması mümkün olabilecek ve geleneksel üretim yöntem ve süreçlerinin sürdürülebilirliği de sağlanmış olacaktır. Geleneksel el sanatları dışında modern hediyelik eşyalarının da geliştirilmesi ve turistik bölgelerde hediyelik eşya satış yerlerinin nitelik ve niceliğinin artırılması da turizm harcamalarını artırma açısından kente avantaj sağlayacaktır. Geliştirilen hediyelik eşyaların satışı için hem ziyaretçilerin yoğun olduğu merkez ve noktalarda kurulacak "Kahramanmaraş Dükkan-Kahramanmaraş Shop" mağazaları açılmalı hem de ürünler internet üzerinden satışa sunulacak web sayfalarında sergilenmelidir.

20. Kahramanmaraş Destinasyon Markası Geliştirme

Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'nda yukarıda ortaya konan tanıtım ve geliştirme hamlelerinin sonuçları, bir anlamda kentin toplam turizm markasını oluşturmaya katkı veren bileşenler durumundadır. Söz konusu başlıklarda sağlanacak başarılı sonuçlar ile il turizm marka değerinin yaratılması mümkün olabilecektir. Bu kapsamda Kahramanmaraş, dünya çapında sürdürülebilir ve nitelikli turizm ürünleri ile tanınan bir marka destinasyon hâline gelme hedefini benimsemelidir.

Kahramanmaraş'ın, dünya çapında sürdürülebilir ve nitelikli turizm ürünleri ile tanınan bir marka destinasyon hâline gelme hedefi için ilk koşul, özellikle Covid-19 salgını sonrası yeni bir görünüme kavuşan ve farklı ve yeni eğilimleri dikkate alan bir il turizm stratejik planının ortaya konmasıdır. Bu kapsamda, T.C. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından 2020-2024 yıllarını kapsayan Kahramanmaraş Turizm Stratejisi ve Eylem Planı ortaya konmuştur. Bu strateji ve eylem planı ile uyumlu olarak hazırlanan *Kahramanmaraş Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* ise, hazırlanmış olan il strateji ve eylem planını destekleyen başlıca kaynak durumundadır.

Bu yol haritasında yer verilmeyen kent algısının belirlenmesi, il turizminin değer zincirindeki eksiklerin tespit edilmesi ve ideal değer zincirine ulaşmak amacıyla hayata geçirme adımlarının ortaya konması, görsel ve işitsel logo tasarımları, öncelikli restorasyon hamleleri, tanıtıma yönelik influencer ziyaretlerinin tespiti gibi farklı eylem adımlarının belirlenmesi gibi başlıklar ise, ortaya konmuş olan İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı ve buna göre ortaya konmuş Eylem Planları kapsamında oluşturulabilecektir.

İsmet İnönü Bulvarı No: 32
06100 Emek, Ankara

Esentepe Mahallesi Büyükdere Cad.
No: 127 Astoria AVM B Blok Kat: 4
34394 Şişli, İstanbul